

5. ZASTAVENÍ CHRÁNĚNÉ STROMY

Sajfertův buk, jehož stáří je cca 230 let, výška 29 m, je pojmenovaný na památku MUDr. Miloše Sajferta z Havlíčkovy Borové, který byl občanským povoláním chirurg a ve svém volném čase se věnoval ochraně přírody. V okolí jsou další zajímavé stromy a stromořadí.

Klenová alej lemuje cestu, která vede od Starého Ranska k Pobočnému rybníku. Byla vybudována a stromy osázena v roce 1815 jako stinná cesta pro zaměstnance železáren. Alej zůstala jednou z mála dochovaných památek, které připomínají existenci raneckého hutního komplexu. Na trase stezky můžeme vidět i další památné stromy, **dub letní ve Starém Ransku, javor mléc v Krucemburku nebo jilm horský ve Stružinci.**

Za vidění stojí i **Klokočovská lípa** (královská) v obci Klokočov u přehradní nádrže Seč. Lípa měla význam hraniční, orientační a pravděpodobně i kultovní. Její stáří se odhaduje na 1000 let. Obvod kmene je 890 cm, výška 20 m. Podle pověsti se u ní zastavil král Václav IV.

Štikovská lípa se nachází v obci Štikov asi 6 km vzdušnou čarou na severovýchod od Chotěboře v nadmořské výšce 605 m nad opukovým lomem. Z okraje lomu je nádherný výhled na Železné hory. Lípa má obvod zhruba 740 cm a výšku 20 m. Stáří se odhaduje na 600 let.

V cestě pokračujeme stále po modré turistické značce. V tomto úseku je již stoupání mírnější. Zde dosáhneme i nejvyššího bodu naučné stezky, zhruba 660 m n. m. Pak prudce klesáme až ke křižovatce s další lesní silničkou. Zde se dáme doprava a dojdeme k dalšímu zastavení.

6. ZASTAVENÍ LESNÍ DRUŽSTVO OBCÍ PŘIBYSLAV

Lesní družstvo obcí se sídlem v Příbyslavi je největším lesním družstvem v České republice a patří i mezi lesní družstva nejstarší. V době svého vzniku na sklonku roku 1930 byla celosvětová hospodářská krize, majetek byl zasažen polomem a i přesto dokázali naši předchůdci družstvo udržet a rozvinout. Lesní družstvo se dokázalo i přes značné škody přenést přes válečná léta, ale nedokázalo odolat náporu komunistické zvlády. Majetek družstva byl v roce 1959 zestátněn a idea lesního družstevnictví byla na dlouhých 36 let pohřbena hluboko do archívů.

Po roce 1989 se nemalým úsilím několika nadšených lesníků a politiků podařilo v roce 1995 lesní družstva obnovit. Majetek byl vrácen bez nároku na srovnatelná plnění jako u jiných majetků. Budovy a cesty požadovaly investice a opravy. Lesní družstvo obcí obdrželo a dnes je rovnocenným partnerem, sebevědomým podnikatelským subjektem, který dokazuje, že myšlenka družstevnictví neztratila nic na svém původním obsahu. Lesní družstvo obcí je opět úspěšným, solidním a důvěryhodným obchodním partnerem, významným zaměstnavatelem a zejména rozumným správcem obrovského bohatství, které tvoří 5850 ha pozemků. Výnosy, které plynou vlastníkům jako nájemné, dosáhly za deset let od obnovení lesního družstva více než 143 mil. Kč a velmi významně ovlivnily rozvoj podílnických obcí.

K zastavení číslo 7 půjdeme nejprve po červené turistické značce k „Borovským“ Ranským jezírkům. Maloplošné chráněné území Ranská jezírka bylo vyhlášeno v roce 1990 na ploše 27,21 ha. Chrání území, kde byla od středověku těžena (převážně povrchově) železná ruda. Pozůstatkem po těžbě ukončené v 19. století jsou četná, různě velká jezírka a také staré odvaly hlušiny. Soustava jezírek je ponechávána bez zásahu, včetně kulis okolního starého porostu. Od jezírek pokračujeme stále po červené turistické značce po silničce a dále pak doprava směrem k Ranskému rybníku.

7. ZASTAVENÍ STARÉ RANSKO - DĚJINY ZPRACOVÁNÍ RUD

První písemná zmínka o železářském hamru v Ransku je z r. 1393. Až do poloviny 17. století tu pracovali hamerníci. V této době pracovaly také hutě v blízkém Sobiňově a v obci Železná Horka (Havlíčková Borová). Kniže Ferdinand Dietrichstein nechal postavit v letech 1667-1677 vysokou pec. Vyrábělo se zde zejména střelivo. Pro nedostatek paliva byly ranské hutě v roce 1756 uzavřeny.

K obnovení hutnické a metalurgické činnosti na katastru Starého Ranska došlo až počátkem 19. století. Roku 1811 se započalo s výstavbou vysoké pece. Železářny přinesly velkou stavební činnost, v letech 1811-1847 byly postupně v Ransku vybudovány: vysoká pec, kujnická výheň a nová kovárna, kupolová pec (kuplovna), soustružnické dílny tzv. Bohwerk a druhá a třetí vysoká pec.

Od roku 1823 pracovaly hutě v nedaleké Polničce, v roce 1838 byly obě železářny sloučeny v jeden podnik úspěšně řízený baronem Leykamem z Vídně. V roce 1839 byla v Polničce zprovozněna válcovna. V době největšího rozkvětu v letech 1850-1855 pracovala zde až 1500 zaměstnanců a ročně bylo přetaveno až 5000 tun železné rudy. Podnik v Polničce postupně zanikl a od roku 1875 zbyla na Ransku v provozu pouze kuplovna, pro kterou se již surové železo nakupovalo. V roce 1886 byly železářny uzavřeny.

V letech 1872-1873 otevřel pan Janáček malou dílnu a začal vyrábět zprvu kovové mlýnky, později kalolisy a cukrovarnické zařízení. Vlastní slévárnu měl nejprve v budově lihovaru v Krucemburku, od roku 1908 byl celý podnik v Ransku. Po privatizaci roku 1992 získala továrna firma BEHO spol. s r.o., zabývající se strojírenskou výrobou.

Po červené značce dojdeme k rybníku Řeka, kde je možnost koupání a od jara do podzimu je zde v provozu i restaurace. Dále po asfaltové silničce (stále po červené) do Krucemburku na náměstí k poslednímu osmému zastavení.

8. ZASTAVENÍ KRUCEMBURK

Městys Krucemburk má dvě místní části – Staré Ransko a Hlubokou. Nejstarší dochovaná písemná zmínka o obci pochází z roku 1241. Od roku 1385 je Krucemburk doložen jako městečko (dnes městyš). S okolím, jehož nadmořská výška se pohybuje v rozmezí 540 až 675 m, má v každém ročním období co nabídnout. Vedle neposkvrněné přírody a skutečně zdravého ovzduší jsou to hluboké lesy, rekreační rybník zvaný Řeka a k němu přiléhající kemp a rekreační středisko Štíří důl. Krucemburk je výborným místem pro cyklo i pěší výlety jak do Žďárských vrchů, tak i do Železných hor.

Krajina v okolí Krucemburku nadchla při více než měsíčním letním pobytu v roce 1906 tehdy ještě univerzitního profesora Tomáše Garrigua Masaryka. Krucemburk, podle slov světoznámého malíře Mistra Jana Zrzavého „městečko do kopečka“, vám nabídne řadu státem chráněných kulturních památek. Jistě i ona zmiňovaná krásná příroda měla kladný vliv na to, že se do dějin obce zapsali umělci slavných jmen a zanechali tu svá díla: sochaři Jan Štursa a Vincenc Makovský, architekt Josef Gočár, malíř Jan Zrzavý, malíř Jiří Binko (z rodiny krucemburského majitele koželuzny). Najdete zde i hrob Mistra Jana Zrzavého na katolickém hřbitově nad náměstím. Informace o jeho životě a díle vám nabídne Pamětní síň Jana Zrzavého v budově obecního úřadu.

Zpět k informačnímu centru ve Žďirci nad Doubravou dojdete nejprve po ulici Mikuláše Štřely na konec městyse a pak pokračujete po cyklostezce, která vede souběžně se silnicí.

ŽDÍREC NAD DOUBRAVOU

NAUČNÁ STEZKA RANSKÉ POLESÍ

Délka trasy: 17,5 km, stoupání celkem: 172 m

KULTURNÍ ZAŘÍZENÍ MĚSTA ŽDÍREC NAD DOUBRAVOU
TURISTICKÉ INFORMAČNÍ CENTRUM

Brodská 120, 582 63 Ždírec nad Doubravou
Tel.: 569 694 620, e-mail: ic@zdirec.cz
www.kzm-zdirec.cz, www.turistickypruvodce.cz

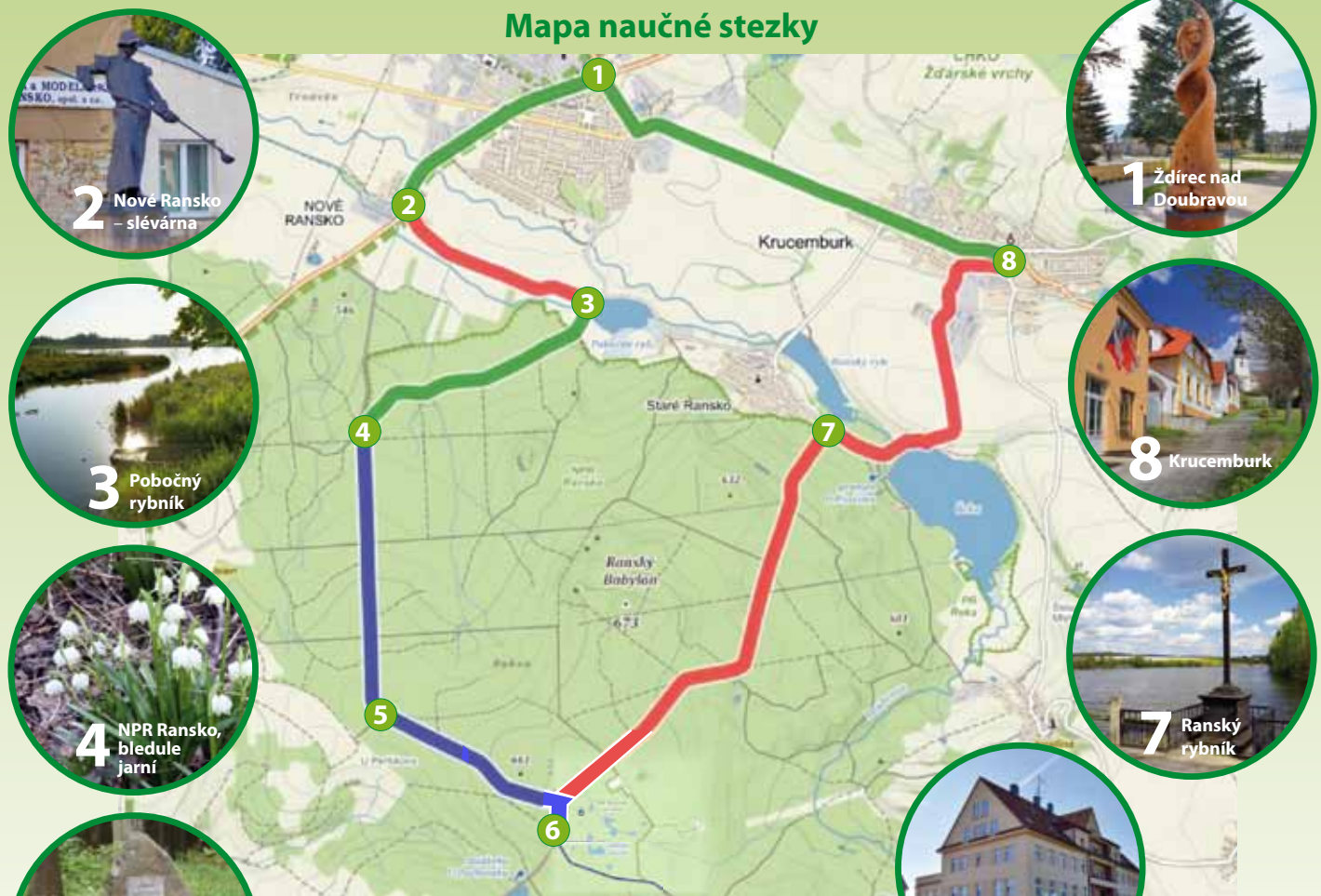

Milí návštěvníci-turisté, město Ždírec nad Doubravou ve spolupráci s městysem Krucemburk a Lesním družstvem obcí Přibyslav pro Vás otevřelo novou okružní naučnou stezku vedoucí Ranským polesím. Stezka má 8 zastavení s celkovým stoupáním přibližně 200 m. Naučná stezka je poměrně dlouhá. Pokud nechceme projít celou trasu, můžeme ji absolvovat

postupně, např. tak, že dojedeme k Pobočnému rybníku a projdeme jen lesní část trasy okolo Ranských jezírek k Ranskému rybníku a odtud se vrátíme zpět k Pobočnému rybníku. Tato trasa měří necelých 12 km a stoupání na ni je zhruba 170 m. Samozřejmě jsou i další alternativy.

Mapa naučné stezky

Profil naučné stezky

1. ZASTAVENÍ ŽDÍREC NAD DOUBRAVOU

Staré české jméno Ždírec (žďářit=vypalovat porost) svědčí o dávné historii osídlení tohoto místa (nejstarší zmínky koncem 14. století), kdy přicházeli osadníci budovat nové nebo rozšiřovat staré zemské stezky. Zde šlo o starou stezku Liběčkou nebo Libickou, zmiňovanou již v 11. století, kdy slovanský zeman Ljubjata založil sídlo Libici (dnes nad Doubravou).

Ždírec se stal postupně strategicky významnou křižovatkou, dříve stezek a cest, později kvalitních silnic. Na významu získal také vybudováním železničního nádraží již 1. 6. 1871. Pro odlišení od jiných Ždírců získal od r. 1951 úředně potvrzený název Ždírec nad Doubravou, a dokonce jí na náměstí ve Ždírci postavili sochu. V průběhu 80. a 90. let minulého století se ke Ždírci postupně připojily menší okolní historické obce, které se staly jeho místními částmi. Jsou to Benátky, Horní a Nový Studenec, Kohoutov, Nové Ransko, Stružinec a Údavy. Moderní výstavba, dobře fungující místní firmy a rostoucí počet obyvatel byly dobrým předpokladem, proč Ždírec nad Doubravou získal 19. 1. 2000 status města. Ždírec je schopen investovat do zlepšení vzhledu města, kultury i sportu. Je zde řada průmyslových podniků a množství živnostníků a z toho plynoucí nové pracovní příležitosti.

K dalšímu zastavení pokračujeme nejprve po žluté turistické značce a dále pak po neznačeném úseku ke kruhovému objezdu a odtud po chodníku pro pěší, podél silnice na Havlíčkův Brod, do Nového Ranska.

Tkalcovna A. Laciny ve Ždírci, dnes se zde nachází Městská knihovna a Infocentrum

2. ZASTAVENÍ NOVÉ RANSKO

V místech, kde kdysi stávala vesnice Pravnov s kostelíkem svatého Vavřince, byla po vysušení místních rybníků založena vesnice Nové Ransko (dnes místní část Ždírec n. D.). Ta souvisela od svého vzniku se Starým Ranskem (na stezce panel č. 7), které je dnes místní částí městyse Krucemburk. Obě Ranska byla od roku 1849 osadou obce Hluboká (dnes také místní část obce Krucemburk). Český název Ransko je odvozen od hlučné práce s dobýváním a zpracováním kovů, s historickým řemeslem hamernictvím, hutnictvím a nakonec s železárnami. Obyvatelé Nového Ranska pracovali hlavně v ranských hutích. V druhé pol. 19. století se pro nedostatek paliva provoz železáren omezoval a obyvatelé si našli jiné zaměstnání – to bylo tkalcovství. V roce 1846 zde postavil první tkalcovský stav František Šedivý a časem se toto domácí řemeslo rozšířilo. Po zavedení strojní výroby začala doba rozkvětu tkalcoviny ve velkém (výroba přikrývek, kobereců). Tento rozkvět v Novém Ransku ale přerušila krize ve 30. letech minulého století a II. světová válka. Po válce v rodinné tradici pokračují další příslušníci rodu Šedivých. Po roce 1948 soukromé textilní firmy zanikly. Nové Ransko je známé i strojářskou výrobou. V roce 1885 založil strojník Jan Pujman strojnickou dílnu na výrobu hospodářských strojů. Jan Pujman se mimořádně zasloužil o obec a o možnost zaměstnání pro obyvatele Ranska i okolí. V první pol. 20. století se v Novém Ransku vyráběly mlátičky, sekačky i traktory. V 50. letech sem přešla ze Starého Ranska slévárenská výroba a v současné době zde funguje Slévárna a modelárna s. r. o., kde jsou aplikovány moderní metody zpracování.

Po červené značce po místní komunikaci dojedeme k dalšímu zastavení, k Pobočnému rybníku.

Po červené značce po místní komunikaci dojedeme k dalšímu zastavení, k Pobočnému rybníku.

Dále pokračujeme po hrázi rybníka k lesu a po pohodlné cestě lesem dojdeme až k rozcestí Na Javorce, kde je další zastavení. Cestou od Pobočného rybníka, asi po 1 km, můžeme brzo na jaře obdivovat jedno z nejrozsáhlejších míst výskytu bledule jarní.

Jan Pujman

3. ZASTAVENÍ - POBOČNÝ RYBNÍK

VODNÍ DÍLA
NA DOUBRAVĚ

Další panel naučné stezky u Pobočného rybníka poskytne informace o vodních dílech na řece Doubravě, která pramení zhruba 1,5 km vzdušnou čarou jihozápadně od obce Radostín. Na jejím horním toku je několik rybníků a jedna přehrada. Rybníky byly budovány zejména k ochraně před povodněmi a pro chov ryb. Přehrada měla i význam energetický. Rybník Pobočný, u kterého se právě nacházíme, je vodou z řeky Doubravy napájen pomocí přivaděče (Ranský potok). Rybník má plochu necelých 7 ha a délku hráze zhruba 500 m. Rybník prošel komplexní revitalizací. Proti proudu řeky blízko prameniště je rybník Doubravník (9,5 ha), který je obklopen lesy a působí velmi romanticky. Mezi Doubravníkem a Pobočným rybníkem se nachází rybník Řeka (43 ha), který je největším rybníkem na Doubravě. V současné době je u rybníka autokemp a restaurace a rybník je využíván i k rekreaci. Z dalších rybníků můžeme ještě upozornit na Stavenov (18 ha) mezi Libicí nad Doubravou a Novou Vsí u Chotěboře a Ranský rybník u Starého Ranska. Nižší proud u obce Pařížov je stejnojmenná přehrada, která je nejen zajímavou technickou památkou, ale i velmi hezkou stavbou. Stavba přehrady byla započata koncem dubna 1909. V srpnu 1913 byla stavba dokončena a bylo započato napouštění. Přivalový déšť naplnil přehradu již za 4 dny a přehrada obstála v této náročné zkoušce. Přehrada má délku hráze 142 m, výšku 31 m a objem nádrže 1 770 000 m³.

Dále pokračujeme po hrázi rybníka k lesu a po pohodlné cestě lesem dojdeme až k rozcestí Na Javorce, kde je další zastavení. Cestou od Pobočného rybníka, asi po 1 km, můžeme brzo na jaře obdivovat jedno z nejrozsáhlejších míst výskytu bledule jarní.

Dále pokračujeme po hrázi rybníka k lesu a po pohodlné cestě lesem dojdeme až k rozcestí Na Javorce, kde je další zastavení. Cestou od Pobočného rybníka, asi po 1 km, můžeme brzo na jaře obdivovat jedno z nejrozsáhlejších míst výskytu bledule jarní.

4. ZASTAVENÍ NPR RANSKO

Tento rozsáhlý lesní komplex se nachází v nadmořské výšce 540-673 m. První chráněné území zde bylo vyhlášeno již v roce 1956 pod jménem Staré Ransko. Na Národní přírodní rezervaci bylo území změněno v roce 1997. Po posledním rozšíření v roce 2010 se název změnil na Ransko. V rezervaci se vyskytuje řada původních lesních porostů, rostlin i fauny. Původní lesní porosty tvořily zejména buk lesní, borovice, jedle a jasan, který ale v současné době patří k neohroženějším. Kromě původních druhů se v rezervaci vyskytují i nepůvodní jehlíčnany, zejména smrkové monokultury. V minulosti byl totiž celý Ranský masív silně ovlivněn těžbou dřeva pro železářny ve Starém Ransku a s tím související snahou o rychlé zalesnění smrkem. Z rostlin je třeba na prvním místě zmínit výskyt bledule jarní. Zhruba 1 km jihozápadně od Pobočného rybníka začíná území s nejrozsáhlejším výskytem populace bledule jarní na Českomoravské vrchovině. Především na severních a severozápadních svazích Ranského Babylonu (673 m n. m.) vyvěrá řada pramenů a díky nim se zde vyskytují rozsáhlá zamokřená stanoviště, v kterých roste vedle bledule i řada dalších významných druhů. Mezi ně rozhodně patří řeřišnice trojlístá, oměj pestrá a devěsíl bílý. V jarních měsících je nápadný hojný výskyt prvosenky, někde i keřů lýkovic jedovatého.

Savce reprezentují tito zástupci: hraboš, jezevec lesní, kuna lesní, jelen a srnčí zvěř. V poslední době byl údajně zaznamenán ojedinělý výskyt rysa ostrovida. Hmyz je zastoupen různými druhy pavouků a střevlíků. Z obojživelníků se zde vyskytují čolek horský, ropucha obecná, rosnička zelená a skokan hnědý, z plazů můžeme jmenovat zmiji obecnou, slepýše a ještěrku. Vzácnější druhy velkých ptáků jsou zastoupeny zejména čápem černým, datlem černým, krkavcem velkým, sýcem rousným a jestřábem lesním.

Trasa naučné stezky dále pokračuje do kopce (stoupáme asi 85 m) po modré turistické značce k Sajfertovu buku, kde je další zastavení.

Trasa naučné stezky dále pokračuje do kopce (stoupáme asi 85 m) po modré turistické značce k Sajfertovu buku, kde je další zastavení.

